

GLEBOKOŚĆ (246) *sb f*

Oba o jasne.

sg N głębokość (39). ◇ *G* głębokości (34). ◇ *A* głębokość (49). ◇ *I* głębokością (5). ◇ *L* głębokości (28). ◇ *V* głębokości (2). ◇ *pl N* głębokości (13). ◇ *G* głębokości (10). ◇ *D* głębokościom (4). ◇ *A* głębokości (18). ◇ *I* głębokościami (2). ◇ *L* głębokościami (14); -ach (9), -ach *LubPs* (2), -(a)ch (3). ◇ *sg a. pl G* głębokości (24). ◇ *sg G a. pl A* głębokości (1). ◇ *sg L a. pl A* głębokości (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Toń, głąb wodna, głębokie miejsce w wodzie; powierzchnia lub często głębokie dno wód; gurges Mącz, Calep, Cn; pelagus Mącz, Calep; altum Mącz, Cn; aestuarium Mącz; altitudo, profunditas, profundum Cn [często pl w funkcji sg] (110) : WróbŻółt 106/24; HistAl H2v; Porułyło fye morze w fwoyey głębokości *LubPs* V3; Wywyodł ye yáko przez pułczą przez ty głębokości/ Okázuyac tu nád nimi znák fwoyey możności *LubPs* Y2v, M3y, Sv, X6, Y5, dd4; Czi widzieli [...] dziwy iego w głębokości [*in profundo*]. Rzekł/ y ftanáł wiátr burzliwy *Leop Ps* 106/24; *BibRadz* 4. *Esdr* 3/18; *Aestuaria, Loca dicuntur, per quae mare vicissim tum accedit, tum recedit, Głębokości álbo doły morskie. Mącz* 5b; *Submergo, Topię/ Pograżam ná głąbokość. Mącz* 218d, 7b, 150b, 286c; y toć nád przyrodzenie iefł/ áby żelázo z głąbokości wypłynęło. *BiałKat* 283v; *RejZwierc* 38; *BudBib Ex* 15/5, *Ps* 105/9; *KochPs* 165; *GrabowSet* Bv; tę głąbokość z łowieniem Czeczug y ftárym Mytem/ my Miłtrz y Zakon będziemy mieć y dżierzyć *SarnStat* 1089, 1089.*

głąbokość czego (14): *RejPs* 47v; Na they tho walce pobito Perfow trzy kroć fto tyliac kromia tych ktore głąbokość rzeki zádawiłá. *HistAl* F4v; *Leop Zach* 10/11; *BudBib Zach* 10/11; Iam sam fwiádom trzy kroć wielkiey głąbokości Niemnu v Rágnety/ y v Tylze. *StryjKron* 652 marg. *Cf Wyrażenia.*

W porównaniu (1): Iż iák ołow w głąbokości wpađł on lud fzałony *LubPs* gg3.

W charakterystycznych połączeniach: głąbokość rzek (3); *do głąbokości pobrać, pogrążyć, pogrążony, wejść; na głąbokość pogrążać, puszczon, puścić się* (2), *zatoniony; po głąbokości iść; przez głąbokości wywieść; w głąbokość iść, pogrążon(y)* (3), *potopić, puszczon, puścić się, wpadać, wpaść, wrzucić* (2), *zanorzyć (się)* (2); *w głąbokości chodzić, leżeć, pływać, zanorzyć się, (za)topic (zatoniony)* (5); *z głąbokości wyjść, wynurzyć, wypłynąć.*

*Wyrażenia: »głąbokość morska, morza« = altum maris Mącz; pelagus Calep; cor maris Cn [szyk 42 : 6] (45 : 3); FalZioł IV 30b; tys iefth ktory miełzałz głąbokość morzką y fżumy wełnow iego. WróbŻółt 64/8; RejPs 42, 53v, 95, 138v, 142, 201v, 215; á náthychmiałt rákowie wielcy wychodząc z głąbokości morskiey wżytki s sobą zátopili. HistAl M4v; á ták fie pułcił w głąbokość morską Będać tám widział rozmáite ryby y roznych farb HistAl M5v, M5, M5v [3 r.]; MurzNT Matth 18/6; Niech go chwali nyebo zyemiá morskie głąbokości *LubPs* Qv, P3v, ff3v marg, gg2v [2 r.], gg3v; KrowObr B4; Azażeś wżedł do głąbokości Morzá [*profunda maris*]/ á po nanifzłym dnie przepási przechodziłś fie? *Leop Job* 38/16, *Ps* 64/8, *Matth* 18/6; *BibRadz Matth* 18/6; *BielKron* 92, 127; *Mącz* 35c; *RejAp* 14; *RejPos* 39v, 46, 81, 262, 329; Rołthropny márynarz gdy fie ma puścić ná głąbokości morfkie tedy opátruie żagle fwoie *RejZwierc* 131v, 200; *RejPosWstaw* [412]v; *KochPs* 51, 199; *ReszHoz* 141; *KochPam* 83; *KochPieś* 32; *Calep* 769a; *LatHar* 258; *WujNT Matth* 18/6, 2. *Cor* 11/25.*

»głębokość wod, wodna, w wodach« = *abyssus Mqcz; gurges Calep* [szyk 8:1] (6:2:1): *MiechGlab* 27; Głębokość wodna tha iako odzieniem przyodziła ią *WróbŻolt* 103/6; *RejPs* 24v; *LubPs* X5v; *RejWiz* 82v; Ale ziemią była nieużyteczna y pufta/ y ciemności były nád głębokościami wod [*super faciem abyssi*] *Leop Gen.1* /2; *BibRadz Ps* 18/16; *Mqcz* 1d; *Calep* 466b.

Szereg: »przepaść a głębokość« (1): Zgromádził ná iednę kupę wlfytki wody morfkie y zamknął iáko wlkárbie przepálcí á głębokości iego. *RejPs* 47v.

W przen (2) : Iż idźcie w imię moię ná głębokości/ á rozrzucaycie ty liatki swoie. *RejPos* 176v, 176.

Przen: *Nieszczęście, niebezpieczeństwo, zguba; grzech, upadek* (21) : *TarDuch* A6v; *RejPs* 101; Wybaw mię z nienawidzących/ á s tych głębokości/ Aby myę nye zánurzyły tych wod nawáłności *LubPs* Q; *BibRadz Ion* 2/4; Niech mię nie zabierze nort wodny/ niech mię też nie poźrzę [!] głębokość [*profundum*] *BudBib Ps* 68/16, I 306c *marg*, *Ps* 87/6[7]; Płáčz mnie nie záłtał martwym/ w głębokości. *GrabowSet* S4v.

głębokość czego (5): raczyłeś fię w głębokość mák twoich zánurzyć *LatHar* 297. *Cf Wyrażenia*.

W charakterystycznych połączeniach: do głębokości położyć, wejść, wrzucić; z głębokości wybawić, wydrzeć, wyprowadzić; na głębokość przyjść; w głębokość kłaść, przyjść, wrzucić (3), zanurzyć; w głębokościach pływać.

Wyrażenia: »głębokość morska, morza« = *profundum maris Vulg* [szyk 7 : 1] (7 : 1): *TarDuch* A6; *WróbŻolt* 67/23; *BibRadz Ps* 68/23; A thá łódka w náwiętfzych nawáłnościach á w náwiętfzych głębokościach tego morzá burzliwego śwíatá nędznego muśi pływać/ á być nápełnioná tych rybek wdzyęcznych iego/ wiernych á przebranych iego. *RejPos* 176v; *BudBib Mich* 7/19; *KmitaPs* A5; *WysKaz* 25; *SkarKaz* 707b.

»głębokość wod, wodna« = *limus profundi, profundum aquarum PolAnt* (3 : 1): *TarDuch* A6v; *BibRadz Ps* 68/3; *ZBaw*/ mię Boże/ bo weźły wody aż do dułze. [...] wízedlem do głębokości wod/ á nort zábrał mię. *BudBib Ps* 68/2[3], *Ps* 68/14[15].

2. *Miejsce położone nisko lub daleko od jakiejś powierzchni lub brzegu czegoś; środek, wewnątrz; altitudo, altum, fastigium, profunditas, profundum Cn* (64) :

głębokość czego (1): [*na sądzie ostatecznym*] Głębokość zyemie otworzy/ Piekło przez przepáść wynorzy. *BielKron* 135v.

Szereg: »wnętrznosc albo głębokość« (1): także będzie Syn człowieczy w fercu ziemie trzy dni y trzy nocy. (*marg*) To ieft, we wnętrznosci, ábo w głębokości. Hebraím. (-) *WujNT Matth* 12/40.

W przen (4) : głąbokofzcz yeft czymna dla łzwyatlołzczy *PatKaz* I 8.

głębokość czego (3): Nie racz odwracząc oblicza twego odemnie/ boć będę rowien tim ktorzy z łtępuią w głębokość Oblicza, to ieft łyna twego *WróbŻolt* 142/7; nyelza nam też iedno zgłębokołcy ferca náłlego dobywac głołow łwoich a wołac o milofierdzie *RejPs* 197v; *RejPos* 205.

W charakterystycznych połączeniach: w głębokość zstępować; z głębokości dobywąc (2).

Przen: *Nieszczęście, zguba, niebezpieczeństwo; grzechy upadek* (16) : A wywyodłfy myę s tey ziemłkiey głębokości/ Rozmnożyłeś ná wlfem moye wyelmożności *LubPs* Q3v, ddv *marg*; *LatHar* 169 *marg*.

głębokość czego (9): *PatKaz I 8; WróbŻołt 70/20; MurzHist L2; A wyrwał mię z głębokości frogiego kłopotá LubPs Lv, dd [2 r.]; ArtKanc L11; GrabowSet I2v; LatHar 615.*

W charakterystycznych połączeniach: z głębokości wyrwać (2), *wywieść* (2); *w głębokość wpadać; w głębokości leżeć.*

Zwrot: bibl. [Ps 129/1] »z głębokości wołać« (7): *TarDuch D8v; LubPs dd; Z Głębokości wołałem [de profundis clamavi] kthobie Pánie: Pánie wyfluchay głofu mego. Leop Ps 129/1; ArtKanc L11; Z głębokości (fráfunkow) wołam do ciebie Pánie LatHar 615, 169, 747.*

a. *Przepaść, dół, otchłań; baratrum, profundum, vorago Mącz (40) : á wnet zálie złożywłfy gniew fwoy iáko ziąkiey głębokości fnádnie wyzwoliłz z nielubości fwoiey. RejPs 104, 152, 201v; bo kto ná wyfokofci włtępuie nie máiąc mocy w nogach fwoich/ bez wątpienia vpada ná głębokość. HistAl D8; Leop Iudic 5/15; Vorago [...], Przepáść/ przezgruncie/ bezdenność/ bezmierna głębokość. Mącz 507d; BudBib I 341c marg [2 r.]; Pan to iest wielki/ król niezwyćięzony/ [...] W iego fą rękú ziemfkie głębokości/ Y niedofstępne górné wyfokofci. KochPs 143; CzechEp 87.*

W charakterystycznych połączeniach: z głębokości wyzwolić; na głębokość upadać; w głębokość wlepić; w głębości leżeć.

W przen (3) : *Demersa in profundo veritas, Prawdá ná głębokości pogrążona/ ząkopána. Mącz 218c; GrabowSet C4.*

głębokość czego (1): *Taki człowiek grzełzny porodziwłzy złość Głębokofć przepásci odtworzył y wykopał ią WróbŻołt 7/16.*

Przen: Nieszczęście, zguba; grzechy upadek (4) : *ábowiem w prętkiey chwili tho przychodzi/ iż ludzie áż do obłokow podwyłfza fortuná/ á zás wyfokie áż do ciemnofci pogrąża w głębokość. HistAl F5, G2.*

głębokość czego (2): *WróbŻołt 67/23; ále przedfię Potym z głębokości przepásci wywiodłes mię. LatHar 562.*

W charakterystycznych połączeniach: z głębokości wywieść; potłumić na głębokość; pogrążać w głębokość.

a. *Piekło; otchłań* (21) : *á z fthępuią áż na głębokofci/ To iest áż do piekła przez rozpacz WróbŻołt 106/26; profimy [...] dokąd iestefmy ná tym fwiećie/ ábyfmy niebyli pogrążeni zá grzechy nálze w głębokości KrowObr 173, 69v, 167.*

W charakterystycznych połączeniach: do głębokości dać,upaść, wywieść; z głębokości wybawić, wychodzić, zaprowadzić; na głębokość strącony, zstępować; w głębokość pość, strącić (2), *strącon; w głębokości pogrążony* (2), *pogrzebion(y)* (2).

Wyrażenie: »głębokość piekielna« [szyk 13 : 1] (14): *natychmyafth pan bog fthrączył gy znyeba wglębokofcz pyekyelną y ftał fyą z anyola fżatkan PatKaz II 25, 23v, 29v; TarDuch D4; WróbŻołt tt3; RejPs 130v, 160v; LubPs gg4v; RejPos 81, 121, 175v, 288v; dał ie ná męki do głębokości Piekielney/ áby thám áż do Sądu záchowáni byli. KuczKat 20; Skarfjedn 38.*

Wyrażenia peryfrastyczne: »ciemna głębokość« (1): *Záprowadził fwe łupy z ciemney głębokości. LatHar 523.*

»studnia ginącej głębokości« (1): á nieraczyłeś mię policzyć zonemi ktorzy máią być wpuśczeni wftudnią ginączy głąbokości. *RejPs* 42v.

Szereg: »przezednie abo głąbokość« (1): ktorzy téż prošiligo aby im puść w przepaść (*marg*) wprzezednie abo w głąbo- [!] (-) nierofkázál *MurzNT Luc* 8/31.

β. *W pojęciu biblijnym: bezład, nie uporządkowany jeszcze świat* (2) : *PatKaz I* 8; a zdawnołczy wyecznołczy przed tym nyłz zyemya łthworzona to yełth przed włzytkym łtworzonym nyebyly yełcze głąbokołczy to yełt any nyebo any zyemya any anyely a ya marya yułz bylam począta w myłzly łthworzyczyela *PatKaz III* 88.

b. *Cecha polegająca na znacznym oddaleniu dna od powierzchni* (2) : Włoczyli myę w yezyoro frogyey głąbości *LubPs* T3v.

głąbokość czego (1): A gdyż przyłzedł do niektorey rzeki: á dla głąbokości oney rzeki nie śmiał przenošić oboygá dzieć: ále położywłzy iedno ná brzegu/ niołł drugie przez wodę. *HistRzym* 129.

3. *Odległość, przestrzeń do dołu lub do środka od powierzchni, brzegu czegoś; Wymiar, zasięg czegoś; altitudo Mącz, Calep, Cn; altum Mącz, Calep; profunditas, profundum Cn* (27) : *PatKaz III* 117; *Contor*, Mácám zerdká głąbokości/ też Wątpię/ Myłę/ Pytam łie. *Mącz* 64a, 407a; O mierzaniu Głąbokości. *GrzepGeom* P4v, Q3v; *Calep* 134b.

głąbokość czego (3): *Contus*, Kiy/ Tłuk álbo *Spis rybitłki* którym mierzą głąbokość wody. *Mącz* 64a; *Speillum* – *Inftrument do dołwiatczenia głąbokosczi ran*. *Calep* 997a, 996b.

W charakterystycznych połączeniach: głąbokości dołwiadczenie, miara, mierzanie (2); *głąbokość mieć, mierzyć; głąbokości dołwiadczać, macać*.

Z bliższym określeniem miary (1): ábowiem to iełt *Sadzawká nalepłza/* ku przechowaniu *Ryb/* która ma *Głąbokości Trzy łokcie*. *Strum* N4.

W połączeniach szeregowych (8): *Mącz* 7b; ále przyłtąpię do tego/ iáko *Wyłokość/* albo *Dálekość/* álbo *Głąbokość* iáka ma być zmierzóná. *GrzepGeom* N3, N2v; *ReszPrz* 25; *Calep* 57a; *Przed twoim światłem/ Pánie/ Nic táynego nie będzie/ łzerz/ dłuż/ głąbokość włzędzie/ Y zácimione odchłánie/ Wzrok twoy przechodzi* *GrabowSet* Sv; *WujNT Rom* 8/39, *Eph* 3/18.

W przen (6) : (*marg*) *Wykład Krzyża S.* (-) ma téż *głąbokość/* to iełt/ łkrytą łáłkę *Bożą OrzQuin* M4.

W połączeniach szeregowych (5): *OrzQuin* M4; *RejPosWiecz²* 92v; żebyšcie mogli došćignąc/ ze włzytkimi łwiątymi/ ktora iełt łzyrokość/ y dłužość/ y głąbokość/ y wyłokość: y poznác zacną oney miłość/ znáiomości chriftułowey *NiemObr* 87, 10, 144.

a. *Cecha polegająca na znacznym oddaleniu od środka czegoś; warstwa znacznej grubości* (3) : Ná ty czczé ładzele/obácł tákíe łékárłtwo/ iełli głąbokość baczyłz/ mušłz tám knoth wpráwiác *SienLek* 126v.

głąbokość czego (2): O Pánie lezu *Chryłte* [...] prołzę cię przez głąbokość ran twych *LatHar* 298; *Drugie zálę [ziarna]* páłły ná mieyłcá opoczyłte [...] y wnet wełzły/ iż nie miály głąbokości łiemie [*altitudinem terrae*]. *WujNT Matth* 13/5.

4. *Wielkość, intensywność, nasilenie czegoś* (8) : O głąbokości. *WujNT* 564.

głębokość czego (7): *ták mowi: O głębokości bogactwá/ y mądrości/ y znáimomości Boga. CzechRozm 5; SkarŻyw 79; Gdyż łtrafzliwa rzecz iest/ gmerác ták bęspiecznie w głębokość máiełtatu Bożego CzechEp 178; GrabowSet F; LatHar 50, 151; WujNT Rom 11/33.*

W charakterystycznych połączeniach: głębokość bogactwa (2), ciężkości, majestatu, miłosierdzia (2), skarbow, smutku; zawrzeć głębokość; wpuścić się w głębokość; zakryć w głębokości.

5. Przenikliwość, mądrość, sięganie do sedna, do istoty rzeczy; niedościgłość, niepojętość (33) : *MurzHist O4 [2 r.]; LubPs L4; BielKron 81; Sądy Boże głębokość wielka. HistRzym 88v; SkarŻyw 47; NiemObr 71; Abowiem Duch wżytko wypátruie/ y głębokości Boże [profunda Dei]. WujNT 1.Cor 2/10; SkarKaz 81a [2 r.].*

głębokość czego (19): *IEzus miły odpowiedzenia mu niedál/ a to prze czworaką rzecz. Nápirwéy dlá głębokości pytanía/ bo pytał Pilát tego/ czego by niemogl rozumem olięgnątz OpecŻyw 130v; GlabGad A3; LubPs L4; RejPos 38v, 320v; A což tobie po głębokościach piłmá? á což łie tobie trzebá dířputowác o tháiemnicach Páńłkich RejZwierc 196; SkarŻyw 86, 117 [2 r.]; Ták wielka iest głębokość Chrześcijáńłkiego piłmá/ co dzień bych łię miał czego w nim vczyc SkarKaz 81a, 81a, 279b, 637b; GosłCast 4. Cf Wyrażenie.*

W charakterystycznych połączeniach: głębokość filozofijej, mądrości, myśli, nauki, pisma (5), pytania, rady, rozumienia, słow.

Zwrot: »w głębokości brodzić« (1): Iednego czáfu biała głowá/ gdy w głębokości piłmá brodził/ [...] przyganić mu śmiálá/ ilz z iego kazánia trudnego pożytku nie odniołá. SkarŻyw 86.

Wyrażenie: »głębokość tajemnicy« (5): RejAp AA3, 17; RejPos 149, 320v; Gdyż wżyfcy oni ludzie łwięci/ Prorocy y Apoštołowie vřtawáli zámyłliwřzy łie o tákich głębokościach táiemnic iego. RejZwierc 195v.

Iron (4): A wam mowię drugim Tyátyreńczykom/ ktorzykolwiek nie máią they náuki/ áni poználi głębości łzátáńłkich [profunda Satanae]/ [...] nie wložę ná was inego brzemienia. BibRadz Apoc 2/24; RejAp 32, 32v; WujNT Apoc 2/24.

***** Bez wystarczającego kontekstu (4) :** *Mymer¹ 36; Baratrum, Wielka głębokość/ Piekło. Mącz 23b; Profunditas, Głębokość. Mącz 140b; Calep 856a.*

Synonimy: 1. tonia, toń; 2. środek, wnętrze; a. bezdenność, odchłań, przepaść, przezgruncie; a. doł, piekło, odchłań; 4. wielkość; 5. mądrość.

Cf 2. GŁĄB, GŁĘBIA, GŁĘBINA, GŁĘBOCZ, GŁĘBOŚĆ